

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי אשר וייס שליט"א

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

כי ירא אלוקים אתה

הלכה

גדולה עבירה לשמה

פרשת ז'רא תשפ"ב

שנה כ"ד - קובץ ג' [תשפ"ג]

יד"לע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

השתדלו והרבו תחינה

נא להרבות בתפילה ותחנונים

לרפואתה השלימה של

הרבנית מרת **פראדל בת לאה** תליט"א

אמו של מרן הגאב"ד שליט"א

שהקב"ה יתמלא רחמים עליה להחלימה ולרפאותה

בתוך שאר חולי ישראל אמן

פרשת וירא

גדולה עבירה לשמה

"ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום. והצעירה גם הוא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד היום" (י"ט ל"ו - ל"ח).

"אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם... משל ללוט ושתי בנותיו עמו, הן שנתכוונו לשם מצוה וצדיקים ילכו בם, הוא שנתכוין לשם עבירה ופושעים יכשלו בם" (נזיר כ"ג ע"א).

"אמר ר"נ בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן. אלא אימא כמצוה שלא לשמה, דכתיב תבורך מנשים יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תבורך, מאן נשים שבאהל, שרה, רבקה, רחל ולאה" (שם ע"ב).

א

שהלכה זו אינה למעשה

הנה שני גדולי עולם מרבתינו האחרונים קבעו באופן נחרץ, דמה שאמרו חז"ל "גדולה עבירה לשמה" אינו נוגע כלל הלכה למעשה. ואין ביד חכם ומורה הוראה לנהוג ולפסוק לפי כלל זה. כך קבעו הרמח"ל בספרו קנאת ה' צבאות (ח"ב ענין יעל), כאשר הוא מבטל כעפר ואפר את הנהגתם הנפסדת והפסולה של אלה שנהרו אחרי משיח השקר ש"צ ימ"ש, ותלו את פשעיהם במה שאמרו גדולה עבירה לשמה. וז"ל הרמח"ל שם:

גדולה עבירה לשמה

"נמצאת למד שאפילו עבירה לשמה לא תהיה אלא בהוראת שעה, אבל לא שיהיה אפשר לשנות סדר המעשה, כי זה נקרא המרת התורה, שאי אפשר לה להיות מומרת בשום פנים, כי אין סדרי המאורות משתנים וכו'. א"כ איפוא תדע ותשכיל איך שוא ומרמה בנין החטאים האלה, פיתוי המקטרג הצודה בעלי לבב הפתאים שכחי אלוה לעבור על כל דת ודין לא יום ולא יומיים ולא חודש ימים כי כל ימי חיי הבל וכו'. וכל זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפל, להמיר טוב ברע ורע בטוב, ולהפוך דברי אלוקים חיים ללענה וראש, כי סדרי המאורות וחוקותיהם הם משפט התורה אשר שם משה לפני בני ישראל לדור דורים ולנצח נצחים, וכל המשנה משתנה ממקור קדוש ישראל למקום טומאה אשה זרה תועבת ה'".

וכן כתב הגר"ח מולוז'ין בכתר ראש (אות קל"ב):

"עבירה לשמה, אמר רבינו שלא הותר מזמן מתן תורה כלום, להידועים האומרים שהכל בכלל עבירה לשמה, ואמר א"כ למה כל התרי"ג מצוות, מה שלשמה יעשה ושלא לשמה לא יעשה אפילו מצוה. אבל באמת אחר מתן תורה אין לזוז מכל תורת משה ומצוות ודברי חז"ל, ושלא להישען על דעת היצר. ומצינו במדרש שחנוך היה תופר מנעלים ובכל תפירה כיוון יחודים ופעל למעלה, ועד"ז היה כל מעשה האבות אף הגשמיות, ע"ד 'בכל דרכיך דעהו', וכל זה קודם מתן תורה, או לבני נח גם בזמן הזה הרשות נתונה לו לעבוד להבורא ית"ש בכל מה שירצה לשמו ית', רק שישמור ז' מצוות, אבל לנו בני ישראל נתנה תורה גדר וגבול, וכל המעשה נכלל בציווי ואזהרה, בציווי נייחד כוונתנו להבורא ית"ש, וגדר החסידות לדקדק בהם עד קצה האחרון, ולפרוש מאחד משבעים משער האיסור, וליזהר בכל דקדוקי סופרים ואזהרות שאסור לנו מיום מתן תורה אשר ציוה ה' והלאה. ואם לקח יעקב ב' אחיות ועמרם נשא דודתו, זה היה קודם מתן תורה, אבל מעת שקיבל משה התורה מסיני לא תתחלף ולא תומר ח"ו, ואף שישגיג כי כן ראוי לו לפי תיקון נשמתו באיזה עבירה, וק"ו אנו שהשגתנו הכל הבל והשקפתנו ג"כ הבל. ומה שאחז"ל (נזיר כ"ג ע"ב) גדולה עבירה לשמה, זהו מה שביארו גבי יעל אשת חבר הקיני כו', שנמצא בכתבי האר"י ז"ל שהיתה גלגול, ועוד שכוונתה היה להציל כלל ישראל, וחלילה לדמות לזה שאר ענינים כפי סברותינו, ואין דומה".

גדולה עבירה לשמה

אמנם נבאר הלכה זו עפי"ד חז"ל והפוסקים לדורותיהם, ונחזה אנן שלא רק חז"ל אלא אף גדולי הדורות הורו הוראה, וקבעו למעשה לפי כלל זה, ומשו"כ ראוי לבאר פרטיה ודקדוקיה של הלכה זו.

ב

במעשי יעל ואסתר

הנה מצאנו בדברי הגמ' (נזיר כ"ג ע"ב ויבמות ק"ג ע"א): "גדולה עבירה לשמה דכתיב 'מנשים באהל תבורך יעל אשת חבר הקיני', מנשים באהל תבורך, מאן נשים שבאהל, שרה רבקה רחל ולאה וכו', והא קמתהניא מעבירה, א"ר יוחנן כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל צדיקים וכו'".

ורש"י בנזיר (שם) פירש דהאמהות קיימו מצוה שלא לשמה, "שאמרו לבעליהן לבא אל שפחתן ולא לשם מצוה נתכוננו אלא כדי שמתקנאות זו בזו, רחל באחותה ושרה ולאה באמהות". והתוספות ביבמות (שם ד"ה והא) פירשו דהאמהות נהנו מן הביאה משא"כ יעל עי"ש. וביומא (פ"ב ע"ב ד"ה מה המתחיל לעיל ע"א) פירשו דהאמהות התכוונו "להבנות מבעליהן" ולא לשם מצוה עי"ש. וכל הדברים הללו ביסודן דברי חידוש הם.

והנה לכאורה מוכח מסוגיא זו דיעל אשת חבר הקיני לא זו בלבד שהותר לה להתמסר לביאת סיסרא כדי להציל את ישראל, אלא אף להביא לידי כך שיבא אליה, והכתוב משבחה על כך, עד שנמשלה לאמותינו הקדושות שרה רבקה רחל ולאה, הרי לן דהותר איסור גילוי עריות כדי להציל את הנפש, ולכאורה תמוה הלא גילוי עריות דינו יהרג ואל יעבור.

אמנם התוס' בנזיר שם (ד"ה והא) כבר עמדו על שאלה זו, וכתבו על קושיית הגמ' והא קמתהניא מעבירה: "ונהי נמי דלא קשה לו תהרג ואל תעבור, כדאמרינן בשלהי פרק בן סורר ומורה (סנהדרין ע"ד ע"ב) דאסתר קרקע עולם היתה, מכל מקום למה משבחה הכתוב והלא נהנית היא מן העבירה", הרי כתבו התוס' דההיתר של יעל לא משום הצלת ישראל היה, אלא משום דקרקע עולם הוא.

אך התוס' סתרו דבריהם בסנהדרין שם, דהרי שם שנינו דאף שלא בשעת גזירות מלכיות, כאשר כופין על אדם לעבור עבירה בפרהסיא דינו יהרג ואל יעבור, ופריך:

גדולה עבירה לשמה

"והא אסתר פרהסיא הוא", ומשני: "אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה". והקשו התוס' (שם ד"ה והא אסתר) למה הקשו רק משום שאסתר פרהסיא היתה, הלא גילוי עריות מג' עבירות החמורות שדינם יהרג ואל יעבור אף בצנעא, ותירצו בב' דרכים.

בשם ר"ת הביאו, דבביאת נכרי אין איסור ערוה ואין דינה יהרג ואל יעבור. ועוד תירצו דלגבי איסור ערוה ידענו בפשטות דכיון דקרקע עולם היא אין עליה איסור עריות, דהלא כל דין יהרג ואל יעבור בעריות למדנו מרוצח, וגם ברוצח אם יאמרו לו להניח שיזרקוהו על התינוק אינו חייב למסור נפשו להריגה דשב ואל תעשה הוא ומאי חזית דדמא דידיה סומק טפי, וכך נמי בערוה, אלא דהו"א דבפרהסיא חייב להיהרג אף בכה"ג משום חילול ה', וקמ"ל דמ"מ קרקע עולם הוא ואף בפרהסיא תעבור ואל תיהרג.

והוסיפו התוס', דגבי יעל אין לומר דקרקע עולם היתה, דלא היתה אנוסה כלל שהרי סיסרא בורח היה ולא היה רשאי לאנוסה כלל, אלא ביקש שתחביא אותו והיא זו ששידלתו לביאה עי"ש. אך לא ביארו שם התוספות לשיטתם מה היתר היה ליעל אשת חבר הקיני לעבור על איסור חמור דערוה דיהרג ואל יעבור. ולכאורה צריך לומר, דיעל התכוונה להצלת ישראל ולפיכך לא עברה כלל על איסור ערוה, אלא שהקשו למה משבחה הכתוב כיון שנהנתה מעבירה.

ובחידושי הר"ן שם מבואר, דאין קרקע עולם היתר כלל, אלא סיבה שאין האשה מצווה למסור נפשה, שהרי בלא"ה בידם לעשות בה ככל חפצם ויבעלוה באונס, ומה לה כי תלחם ותתנגד כאשר ימסרוה ויבעלוה על אפה ועל חמתה.

ולדבריו ברור דביעל א"א לומר שלא עברה על איסור ערוה משום דקרקע עולם היא, דהלא היא אשר הביאה לידי עבירה עם סיסרא, ולא היה כאן ביאת אונס ע"י אחרים, וע"כ דההיתר היה משום הצלת כלל ישראל. וכמש"נ בדעת התוס' בסנהדרין, ולא סמכו על שיטת ר"ת שרבים חלקו עליו דביאת עכו"ם אין בה איסור ערוה.

אלא שצ"ע לפי"ז בדברי התוס' בסנהדרין, דא"כ מאי קשיא ליה לגבי אסתר, והלא גם אסתר כיוונה להצלת ישראל. ואפשר דגבי אסתר היה זה הצלה רחוקה ולא הותר איסור ערוה אלא בהצלה קרובה וישירה כמו ביעל שהתכוונה להרוג את סיסרא מתוך שכרותו, וצ"ע עדיין.

גדולה עבירה לשמה

ג

בין הצלת הרבים להצלת היחיד

והנה מצינו להדיא בדברי אחד מגדולי הקדמונים שאיסור ערוה הותר בשביל הצלת ישראל, והוכיח זאת גם מאסתר וגם מיעל, והוא בשו"ת מהרי"ק (סימן קס"ז) שדן באשה שזינתה תחת בעלה ולא ידעה שיש בכך איסור אם נאסרה על בעלה, וחדש דכיון שמעלה בו מעל נאסרה, אף שלגבי העבירה היתה שוגגת ולא מזידה, וכתב בתו"ד:

"הנה דבר פשוט הוא כביעתא בכותחא כי אסתר לא עשתה שום איסור, ולא היה בדבר אפילו נדנוד עבירה, אלא מצוה רבה עשתה כשהצילה כל ישראל וכו', וכן מצינו ביעל אשת חבר הקיני ששיבחה הכתוב במעשה דסיסרא וכו' ודבר זה מותר לעשות עבירה זו לשמה, אפילו היא אשת איש להציל את ישראל, וכן מצינו באסתר שהמציאה עצמה לאחשורוש בשעה שלא היה תובעה כדי שיתאוה לה, ויהיה נוח להתפתות לעשות לה כבקשתה".

הרי שחידש המהרי"ק דענין אחד הם מעשה דאסתר ודיעל, ובשניהם יסוד ההיתר הוא הצלת ישראל.

אך אין לנו מדבריו אלא הצלת כל ישראל, ואין להוכיח מכאן שהותרה הרצועה בשביל הצלת היחיד.

אך מצינו בשו"ת בית יעקב (סימן ל"ט) שדן באחד שפקדו עליו לבא על אשת איש ישראל ואם לא יהרגוהו, ואשה אחת התנדבה להיבעל לו ע"מ להצילו ממות, אם אשה זו אסורה לבעלה או שדינה כאנוסה ומותרת, וחדוש עצום חידש דאף דמצד האשה אין כאן אונס שהרי מרצונה התנדבה להבעל לו כדי שלא יהרגוהו, מ"מ כיון שיש "צד אונס" בדבר, דהוא היה אנוס, לא נאסרה היא לבעלה. [ולכאורה הרי זה כמי שמתרפא בעבודה זרה דלא חשיב אונס כמבואר ברמב"ם פ"ה מיסודי התורה ואכמ"ל].

והבית יעקב מעיר, שלכאורה דבריו נסתרים מדברי המהרי"ק שכתב לגבי אסתר דאף שעשתה מצוה רבה בהצילה את כלל ישראל אעפ"י כן נאסרה למרדכי, וכמו שאמרה "כאשר אבדתי אבדתי (מגילה ט"ו ע"א). וכתב לחלק דאסתר לא אמרה כן

ה

גדולה עבירה לשמה

אלא כשהלכה לאחשורוש וטרם ידעה שהועילה במעשיה להציל את כלל ישראל, אבל בדיעבד כשנתברר שאכן ריוח והצלה עמדו ליהודים על ידה הותרה לבעלה, עי"ש.

וסברא זו נפלאה היא בעינינו ולכאורה אין בה טעם, דאטו דין אונס תלוי בתוצאה והלא אין הוא תלוי אלא בעצם המעשה, דאם יש בזה דין אונס משום שכך מצותה וחיובה מה לן אם בסוף הצליחה דרכה אם לא. וכבר תמה עליו השבות יעקב (ח"ב סימן קי"ז) ודחה סברא זו עי"ש.

ומ"מ מבואר מכל דברי הבית יעקב שאשה זו לא עברה על עבירה כלל, אלא עשתה מצוה והסמיך את דבריו גם על מה שאמרו חז"ל לגבי יעל גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה [אלא שנסתפק אם מותרת לבעלה ואף בזה נטה להקל כנ"ל], אף דמיירי בהצלת היחיד ולא בהצלת כלל ישראל כולו.

ובשבות יעקב (שם) דן בשאלה אחרת, בסיעה של בני אדם שהתנפלו עליהם רוצחים בני בליעל ורצו להורגם וליטול ממונם, והיתה ביניהם אשה אחת אשת איש ובהסכמת בעלה הפקירה עצמה לזנות לאנשי בליעל אלה, ובכך הצילה את כולם, ופסק השבות יעקב דנאסרה לבעלה, ושלא כדברי הבית יעקב, ומ"מ כתב "דשפיר עבדה להצלת עצמה והרבים ומקרי אנוסה לענין זה דלא מיענשא עליה כיון דעשתה לשמה כמו יעל ואסתר". הרי שגם הוא התיר גילוי עריות להצלת הרבים, וכ"כ בשו"ת עטרת חכמים (אבן העזר סימן כ"ט).

אך הנודע ביהודה (תנינא יו"ד סי' קס"א) כתב דאין האשה נחשבת כאנוסה כשהיא מסרה עצמה לזנות, ולא זו בלבד שהיא נאסרת לבעלה אלא אף יש בזה איסור עריות ממש, "ואסתר שאני שהיה להצלת כל ישראל מהודו ועד כוש, ואין למדים הצלת יחידים מהצלת כלל ישראל וכו' ושם היה בהוראת מרדכי ובית דינו ואולי ברוח הקודש". [ובתוך דבריו כתב שם הנוב"י שראה בספר אחד וכמדומה שבספר בית יעקב שדן באשה שמסרה עצמה כדי להציל על סיעת בני אדם דשפיר עבדה ומצוה רבה רק דאעפ"כ נאסרה לבעלה, והנודע ביהודה דחה דבריו כנ"ל ובאמת כותב תשובה זו הוא בעל שבות יעקב ולא בעל בית יעקב כמבואר].

והנה השבות יעקב והעטרת חכמים לבעל הברוך טעם (אה"ע סי' כ"ט וסי' ל') התירו לאשה לזנות בשביל הצלת רבים, אף שאין הם כלל ישראל כולו, ובעוד שבדברי המהרי"ק והנוב"י לא מצינו היתר אלא להצלת כל ישראל, ובדברי הנוב"י מבואר דאף

גדולה עבירה לשמה

להצלת כל ישראל אין היתר אלא בהוראת שעה למיגדר מילתא, דבכה"ג יש כח ביד בי"ד לעקור דבר מה"ת אף בקום ועשה, ואפשר דהיה ברוח הקודש עי"ש. ובבית יעקב כתב היתר מופלג אף לצורך הצלת היחיד. ודבריו תמוהים דהלא כללא הוא דבג"ע יהרג ואל יעבור, ומה בין נפשו הוא לנפש אחרים, כל שאין כאן פטור אונס שהרי מרצונה מסרה עצמה.

והנה יש לעיין האם מותר היה ליצחק לומר "אחותי היא" ולגרום בכך שרבקה תיכשל באיסור ערוה [ואף אנשי המקום יכשלו באיסור אשת איש] כדי להציל את נפשו, והלא נמצא מציל עצמו באיסור ערוה, והלא אין מתרפאין בעבודה זרה (עבודה זרה כ"ז ע"א), ואסור להתרפאות גם באיסור ערוה [כמבואר בסנהדרין (ע"ה ע"א) באחד שנתן עינו באשה אחת עד שהעלה לבו טינא ולא התירו לו אפילו אביזריהו דגילוי עריות], דהלא איסור ג"ע יהרג ואל יעבור הוא.

וכיוצא בדבר יש לעיין גם במעשה דאברהם אבינו ושרה אשתו שאמרו אף הם "אחותי היא" כדי שלא יהרגו את אברהם (בראשית י"ב י"ג, ועוד שם כ' ב' – י"ב).

וכבר כתב הרמב"ן בפרשת לך לך (י"ב י'): "ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בה", ועי"ש בפירוש רבינו בחיי. [אמנם בחזקוני כתב דאברהם ושרה אמרו שאמנם אשת איש היא, אך בעלה נמצא במדינת הים ותקותם שבכך יצילו את אברהם מן המות ואת שרה מן הערוה, אך לפי"ד תמוה מה תרעומת היה לאבימלך "ויאמר אבימלך מה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד העם את אשתך והבאת עלינו אשם" (כ"ו י'), הלא ידעו שאשת איש היא, וצ"ע]. אמנם נראה דאף להרמב"ן כל חטאו בשגגה של אברהם היה על שלא בטח בה, אך פשוט שאברהם ויצחק כלכלו מעשיהם לפי התורה והמצוה, וז"פ.

והנה לשיטת הבית יעקב בודאי א"ש, דהא ס"ל דאף להצלת היחיד מותר לאשה לזנות תחת בעלה, ואף לשיטת השבות יעקב והעטרת חכמים דרק להצלת רבים מותר, ולשיטת המהרי"ק והנודע ביהודה שאין היתר אלא להצלת כל ישראל, אפשר דשאני האבות הקדושים שכל בית ישראל יוצאי חלציהם, והם עמודי תבל שכל העולם תלוי בהם, וברוח קדשם הכריעו שכך ראוי לעשות.

גדולה עבירה לשמה

אמנם באמת פשוט דגם בלא"ה לק"מ, דבני"ד ודאי יש היתר מצד קרקע עולם, ולא דמי לאסתר ויעל ששידלו את אחשורוש וסיסרא, משא"כ שרה ורבקה שודאי לא מרצונם היו נמסרות אלא באונס גמור, אין בהם דין יהרג ואל יעבור משום דקרקע עולם הם כמבואר.

אמנם למה שהבאתי לעיל את שיטת הר"ן דכל היתר קרקע עולם אינו משום דאין בכך איסור, אלא משום דבלא"ה יוכלו לבצע בה את זממם בעל כרחיה ולא יועילו מעשיה והתנגדותה, עדיין יש להקשות דהלא מ"מ יש כאן איסור, דאילולי אמרו אחותי היא היו הורגים אותם ולא היו נשותיהם נכשלות באיסור אשת איש כנ"ל.

ומ"מ חזינן שגדולי הדורות השתמשו בסברא זו דגדולה עבירה לשמה אף במעשה שבא לפנייהם.

ד

"עת לעשות לה'" בדברי חז"ל

והנה יש לעיין בכל עיקר מאמר זה דגדולה עבירה לשמה, שלא מצינו בדברי חז"ל כהוראה למעשה שהתירו עבירה לשמה, אלא שבדיעבד סנגרו על יעל שעברה עבירה לשם שמים, ויש לעיין אם יש בזה צד להקל לכתחילה בנסיבות כלשהן לעבור עבירה לשמה.

ונראה לענ"ד דמה שמצינו בכמה סוגיות בש"ס "עת לעשות לה' הפרו תורתך" ענין אחד הוא עם "גדולה עבירה לשמה", דיש לפעמים שהורו לעבור עבירה משום צורך ותיקון שהוא נשגב וחמור מן העבירה, אלא דכאשר אמרו גדולה עבירה לשמה התייחסו לבדיעבד, וכשאמרו עת לעשות לה' יש כאן הוראה לכתחילה.

ונחזה אנן.

א. הנה בברכות (נ"ד ע"א) אמרו במשנה: "רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה'". הרי שרבי נתן דרש מהפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קי"ט קכ"ו) שמותר להפר דברי תורה "משום עת לעשות לה'". ולכאורה פשוט דשני דברים אלה, עבירה לשמה ועת לעשות לה', שני צדדים של מטבע אחד המה, אלא

גדולה עבירה לשמה

שעת לעשות לה' הוי הוראה למעשה, ומה שאמרו גדולה עבירה לשמה היא הפלגת המעשה וחשיבותה.

אמנם כתב רש"י (שם ד"ה ואומר): "ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך - פעמים שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה', אף זה, המתכוין לשאול לשלום חברו זה רצונו של מקום, שנאמר בקש שלום ורדפהו, מותר להפר תורה ולעשות דבר הנראה אסור". הרי לן שלא התירו אלא "לעשות דבר הנראה אסור".

אמנם בגמ' (שם ס"ג ע"א) חזרו ופירשו: "הפרו תורתך מאי טעמא - משום עת לעשות לה'". ופרש"י (שם ד"ה מסיפיה) "כגון אליהו בהר הכרמל (מלכים א' י"ח) שהקריב בכמה בשעת איסור הבמות, משום דעת לעשות סייג וגדר בישראל לשמו של הקדוש ברוך הוא". הרי שכאן פירשדאכן התירו לעבור על איסור תורה. אך אין זה אלא בהוראת שעה למיגדר מילתא כאליהו בהר הכרמל.

אך בפסקי הרי"ד (שם ס"ג ע"א) אכן משמע דלפעמים התירו לעבור עבירה כאשר יש בזה צורך מצוה. וז"ל:

"פעמים שמבטלין דברי תורה כדי לעשות לה', אף זה המתכוין לשאול שלום חברו וכו' מותר להפר דברי תורה ולעשות דבר הנראה לאלוקים".

ולהדיא מצינו בגמ' דהתירו איסור ממש משום "עת לעשות לה'".

ב. דהנה ביומא (ס"ט ע"א) אמרו דאסור להנות מבגדי כהונה מחוץ לביהמ"ק, והקשו מומעשה דשמעון הצדיק:

"והתניא בעשרים וחמשה [בטבת] יום הר גרזים [הוא], דלא למספד. יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה, לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר אמר להם מי הללו, אמרו לו יהודים שמרדו בך. כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה, ופגעו זה בזה. כיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה, אמר להם דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. אמר להם למה באתם, אמרו אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך גויים להחריבו,

גדולה עבירה לשמה

אמר להם מי הללו, אמרו לו כותיים הללו שעומדים לפניך. אמר להם הרי הם מסורים בידיכם. מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסיהם, והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים. כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו, וזרעוהו כרשינין. כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו. ואותו היום עשאוהו יום טוב. אי בעית אימא ראוין לבגדי כהונה, ואי בעית אימא עת לעשות לה' הפרו תורתך".

הרי ששמעון הצדיק עבר על איסור דאורייתא של הנאה מבגדי כהונה משום עת לעשות לה'. ואין לדחות דהוי משום פקו"נ, דא"כ היו חז"ל מתרצים סכנה שאני, ועיין עוד ברש"י שם: "עת לעשות לה' - כשבא עת לעשות דבר לשמו של מקום - מותר להפר בו תורה".

הרי דאין כאן ענין לפקו"נ, אלא דיש מצב של אין מנוס, ויש כח וסמכות לגדולי החכמים להתיר עבירה משום מטרה נשגבה וצרכי כלל ישראל.

ולמדנו מזה דגם לעבור על ד"ת ממש אמרו חז"ל עת לעשות לה' הפרו תורתך.

ג. ועוד מצינו בזה במס' תמורה (י"ד ע"ב) דעל אף שדברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב, ויש אומרים דאיסור דאורייתא הוא, עיין שו"ת תשב"ץ (ח"א סי' ב' ד"ה נמצא), מ"מ אמרו חז"ל:

"רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא, ודרשי הכי, עת לעשות לה' הפרו תורתך, אמרי מוטב תיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל".

וכך כתב הרמב"ם בהקדמה למשנה תורה בביאור מה שכתב רבינו הקדוש תורה שבע"פ אף שאסור לכתבה:

"לפי שראה שתלמידים מתמעטין והולכין והצרות מתחדשות ובאות ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת. וישראל מתגלגלין והולכין לקצוות. חיבר חיבור אחד להיות ביד כולם כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח".

ומבואר בדברי הרמב"ם שרבינו הקדוש כבר היקל לכתוב את המשנה כדי שלא תשתכח תורה מישראל, והסמיכו קולא זו על הכתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

ד. ועוד מצינו במס' כריתות (ח' ע"א):

גדולה עבירה לשמה

"האשה שיש עליה ספק ה' לידות וספק ה' זיבות, מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, ואין השאר עליה חובה, ה' זיבות ודאות וה' לידות ודאות, מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, והשאר עליה חובה. מעשה שעמדו קניין בירושלים בדינר זהב, אמר רבן שמעון בן גמליאל המעון הזה, לא אלן הלילה עד שיהיה בדינרין, בסוף נכנס לב"ד ולמד האשה שיש עליה ה' לידות ודאות, ה' זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, ואין השאר עליה חובה, ועמדו קניין ביום ההוא ברבעתים".

הרי שרשב"ג הורה לבטל חיוב דאורייתא, להביא חמשה קרבנות, כדי לשבור זרועם של מפקיעי שערים, וברש"י שם וכן ברע"ב על המשנה כתב שנהג כן משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. [ועיין בזה עוד מנחת אשר בראשית מהדו"ת סימן צ"ב].

אמנם בכל עיקר סוגיא זו, לכאורה אין כאן קושיא כלל, דהלא יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. ועוד דמסתמא כוונתו של רשב"ג מתחלה היתה דלאחר שהשער יחזור לקדמותו יורה לנשים להשלים את קרבנותיהן, ולק"מ, וצ"ע.

ה

גדולה עבירה לשמה בדברי הפוסקים

והנה מצינו בכמה מקורות שגדולי הפוסקים התבססו בתשובותיהם ופסקי הלכותיהם על דברי חז"ל "גדולה עבירה לשמה" ונפרט מקצתם.

א. הרשב"א בשו"ת (ח"ה סימן רל"ח) כתב דלפעמים על הבית דין להימנע מלהעניש את העבריין כדי להטותו לדרך הישרה, והכל לפי הענין והמקום והזמן, והרי זה כמו שאמרו גדולה עבירה לשמה, עיי"ש באריכות דבריו הנפלאים.

ויש לעיין בכוונתו, האם הדברים אמורים גם בעונשי בי"ד כגון חייבי ארבע מיתות בית דין וחייבי מלקויות שהם מצות עשה, או שמא אין הדברים אמורים אלא כאשר בית הדין מכה ומעניש שלא מן הדין כמבואר בסנהדרין (מ"ו ע"א), וכן בבתי דין שמענישים בזמן הזה מכח תקנת הקהילות. וקצת משמע מדבריו שכוונתו גם לבית דין סמוך בזמן הבית, שהרי התבסס בין השאר על דוד מלך ישראל שלא העניש את יואב בן צרויה ושמעי בן גרא אלא ריחם עליהם.

גדולה עבירה לשמה

אך אפשר, דלא מדין הסנהדרין היה בידו להענישם אלא מחמת משפט המלך, וא"כ אין ללמוד מכאן שבי"ד רשאי להמנע מלעשות דין ומשפט בעוברי עבירה.

ומסתבר לי שאין כונת הרשב"א אלא למשפט המלך או לבית דין שמכין ועונשין שלא מן הדין ולבתי דין בזמן הזה, אבל אין רשות ביד בי"ד להמנע מלהעניש את הרשעים לפי משפט התורה.

אך באמת אין כונת הרשב"א אלא למעין מליצה ודמיון רחוק, דיש וצריך להעדיף את התוצאה על המעשה, וכשם שמצינו בעבירה לשמה, וכך בהנהגת הציבור לפעמים צריך לנהוג במתינות כדי לקרב לב ישראל ולחזק את חומת הדת, ודו"ק.

ב. בשו"ת הרמ"א (סימן י"א) דן במחלוקת הגדולה שפרצה בקהילה מסויימת עד שהיה חשש גדול שהשלטונות יגרשו את כל היהודים מן העיר, ונשאלה שאלה אם מותר להוציא שם רע כדי להביא שלום בין בני הקהילה ולהשקיט המריבה, וכתב הרמ"א מקורות שונים להתיר, ובתו"ד כתב עוד דכיון דהכוונה טובה ורצויה דוחים לאו של מוציא שם רע, וכמו שאמרו "גדולה עבירה לשמה", עי"ש.

ג. בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן י"א) נשאל בקהילה אחת שתיקנו לאסור הרמת קול בבית הכנסת והחרימו כל העובר על תקנתם, ואחד מבני הקהילה עבר על תקנה זו והרים קולו במחאה גדולה נגד חבריו מבני הקהילה שזלזל בכבוד הרב, וכתב השבות יעקב דאדעתא דהכי לא תיקנו, ואף אם נאמר שעבר על התקנה, גדולה עבירה לשמה ומצוה קעביד ואינו בנידוי כלל.

ד. ועוד מצינו בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סימן קס"ג) דאף שלא הזכיר בדבריו מאמר זה, אך זה תוכן כוונתו לגבי מה שאמרו (פסחים נ"ב ע"ב ונוזר כ"ג ע"ב): "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", וז"ל:

"ושלא לשמה הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא. כי ר"ת אומר שני עניני שלא לשמה יש, חד אסיר וחד שרי. ואני הדיזט ופעוט אומר דכל שלא לשמה חד הוא וכולם עבירה. אז אותה עבירה הותרה שסופה לבא לידי מצוה, כמו מציל אשה בנהר ומפקח גל בשבת. וכן משמע בנוזר שמדמה אותה למעשה דיעל. אבל מי שמקשה ערפו לעולם לא יעשה מצוה נוח לו שלא נברא".

ונראה פשוט שכך פירש את דברי הגמ' שם:

גדולה עבירה לשמה

"אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, שנאמר תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך, מאן נינהו נשים באהל, שרה רבקה רחל ולאה. איני, והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אימא כמצוה שלא לשמה".

ומשמע דאכן היינו הך.

ודבריו חידוש גדול, דבאמת כל מצוה שלא לשמה עבירה היא, וכמו שאמרו (ברכות י"ז ע"א) דנוח לו לאדם שלא נברא, אלא שהתירו לו לעסוק במצוות שלא לשמה משום דגדולה עבירה לשמה, ומתוך עבירה זו דשלא לשמה הוא בא לשמה.

ה. כתב בספר המכתם (ברכות ב' ע"א) במה שתמהו התוס' במנהג לקרוא קר"ש לפני רדת הלילה, וז"ל:

"ועל המנהג הפשוט לקרותה מבעוד יום אמרו שתקנת חכמים גדולים היתה משום עת לעשות ה'".

הרי דמשום עת לעשות לה' הפרו תורתך תקנו חכמים גדולים לקרוא קר"ש לפני זמנה כיון שחששו דאל"כ לא יקראו כלל. והדברים חידוש.

ו. כתב הרמב"ם (פ"ט מזכיה הלכה י' – י"א):

"שכיב מרע שצוה ליתן לגוי מתנה אין שומעין לו, שזה כמי שצוה לעבור עבירה בנכסיו. אמר פלוני עבדי עשו אותו בן חורין, או שאמר עשו אותו בן חורין, או הרי הוא בן חורין, כופין את היורשין ומשחררין אותו, שהעבד ישנו במקצת מצוות".

ולכאורה תמוה, מה בין האומר ליתן מתנה לגוי דיש בו איסור לא תחנם, למי שמצוה לשחרר עבדו שעובר בעשה דלעולם בהם תעבודו. ועוד צ"ב מה כונת הרמב"ם בכתבו שהעבד חייב במקצת מצוות.

והכס"מ שם וכן בבית יוסף (חו"מ סימן רנ"ו) כתב דכיון שחייב במצוות אין בו איסור לא תחנם. אך עדיין קשה דמ"מ אסור לשחרר עבדו כנ"ל.

וכתב הב"ח (שם סעיף ה') לבאר בשיטת הרמב"ם דאף דהמשחרר עבדו עובר בעשה, מכל מקום שכיב מרע שאמר לשחרר את עבדו שומעין לדבריו, כיון שיש בזה

גדולה עבירה לשמה

צד מצוה שהרי בן חורין חייב במצוות יותר מעבד, ודמיון להא דאמרין גדולה עבירה לשמה, עי"ש.

[אך קשה ליישב את לשון הרמב"ם לשיטתו, דא"כ אין הטעם משום שעבד חייב במקצת מצוות אלא משום שאיננו חייב בכל המצוות וצ"ע].

ז. בשו"ת חתם סופר (ח"ו סימן ח') דן במעשה מזעזע של בליעל שלקח לוח שהכינו לבית הכנסת ועליו כתבו בכתב אומנות "זה השער לה' צדיקים יבואו בו" וקבעו בבית הכסא, באופן שאי אפשר היה לנתקו. ופסק החת"ס להתיר מחיקת ה' אף דהוי איסור דאורייתא משום "עת לעשות לה'", כיון שבזיון גדול ונורא הוא להשאיר שם שמים במקום המטונף.

ח. חידוש גדול מצינו בנודע ביהודה (תניינא יו"ד סי' קס"ו) במה שנהגו בקהילה אחת לדחות כל מילה שלא בזמנה שחל בימי ניסן לערב פסח כדי שהבכורים לא יתענו, וכתב הנודע ביהודה דכדי לעקור מנהג נפסד זה מן השורש יש לגזור שלא ימולו כלל מילה שלא בזמנה בערב פסח.

וכיוצא בדבר יודע אני על קהילה מסויימת בארצות הברית שבשעתו נהגו בה שכל מילה שלא בזמנה נהגו למול ביום א' שבו אנשים פנויים מעבודתם ומלאכתם, וגזר רב הקהילה שהיה אחד מגדולי ישראל שלא ימולו שלא בזמנו ביום א' כלל.

ולכאורה תמוה דמה רשות יש לנו לבטל מצוה דאורייתא, וכי יש בידינו לנהוג כדייני הגזירות שבירושלים ולעקור דבר מה"ת בשוא"ת.

ונראה שגם הוראה זו יש לה מקום משום עת לעשות לה', ומוטב תידחה מילה שלא בזמנה לזמן מועט ואל ישתרש מנהג זה לדחות מילה שלא בזמנה תדיר.

ט. בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סימן נ"ז) פלפל בפירש"י (מנחות ל"ו ע"א) שפירש מה שאמרו הסח בין תפילה לתפילה חוזר מעורכי המלחמה משום שביטל הברכה דשל ראש, ולא כדברי שאר הראשונים משום שגורם ברכה שאינה צריכה, וכתב דרש"י מיאן בפירוש זה משום דהוי עבירה לשמה, וכשם שמי שעושה מצוה שלא לשמה אינו חוזר ה"ה במי שעובר עבירה לשמה.

גדולה עבירה לשמה

י. הגר"ש ויטאל כתב (בשער הגלגולים ושוב בשער המצוות) דאביו הגדול מרנא הגר"ח ויטאל גילה לו סודות רוממות נשמתו ואף שהקפיד שלא יגלה, הרי הוא הולך ומגלה סוד כדרך שאמרו חז"ל גדולה עבירה לשמה, עי"ש.

יא. בשו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סימן ב') דן באחד שהניח תפילין שנים רבות ובסוף נמצאו פסולות אם צריך תקנה על ביטול מצות תפילין וברכה לבטלה שבירך פעמים רבות, וכתב בסו"ד דלא גרע ממה שאמרו גדולה עבירה לשמה כיון שכונתו היתה זכה ותמימה אף שעבר על עבירה דברכה לבטלה, עי"ש.

ודבריו תמוהים, דע"כ לא אמרו גדולה עבירה לשמה אלא כאשר אכן קיים מצוה בעבירה זו וכיעל שהצילה את ישראל, וכן בכל הני שע"י עבירה קיימו מצוה גדולה מצד אחר, משא"כ במי שנמצאו תפיליו פסולים דבירך ברכה לבטלה בשוגג או באונס, וצ"ע.

ו

עבירה לשם תקנת מצוה גדולה ממנה

ולולי דמסתפינא היה נראה לענ"ד ביסוד הדברים, דיש והבינו גדולי עולם דיש לעבור על מצוה ממצוות התורה כדי לתקן ולהציל מצוה גדולה הימנה. וביותר כאשר מדובר בהצלת כלל ישראל או הצלת בנין התורה כולה וכיוצא בו.

וכבר כתבו התוס' בפסחים (נ"ט ע"א ד"ה אתי עשה) בשם הר"י דעשה החמור כגון שיש בו כרת דוחה עשה הקל אפילו שלא בעידנא, כיון דלא מגזה"כ ידענו זאת אלא מסברא פשוטה, דבדין הוא שהחמור ידחה את הקל, עי"ש.

וק"ו הדברים כשראו סכנה לבנין עולם ותקנת ישראל שתדחה מצוה ממצוות התורה, והרי זה דומה למש"כ הרמב"ם בהל' ממרים (פ"ב ה"ד) דיש והרופא קוטע אבר אחד כדי להציל את החולה ממות, כך יש לבטל מצוה כדי להציל את בנין התורה כולה, עי"ש.

וכל כה"ג דרשו מהכתוב עת לעשות לה' הפרו תורתך, ועל כיוצא בזה אמרו גדולה עבירה לשמה.

גדולה עבירה לשמה

ובזה נמצא פשר לדברי חז"ל בשמעון הצדיק שלבש בגדי כהונה ביוצאו לקראת אלכסנדר מוקדון, דאף אם נאמר שאין זה פיקוח נפש ממש, מ"מ כיון שבית המקדש ותקנת ישראל עמדו על כפות המאזניים הקיל במצות התורה משום עת לעשות לה:

וכך גם בגדולי התנאים והאמוראים שהתירו לכתוב תורה שבע"פ כדי שלא תשתכח תורה מישראל ואמרו: "מוטב תיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל".

וכך מצינו בגדולי הפוסקים לדורותיהם שהרחיבו היתר זה, הרשב"א שכתב להקל ולהימנע מלהעניש את הרשעים כדי להעמיד הדת על תילה, והרמ"א שהיקל בהוצאת שם רע כדי להציל המוני ישראל מסכנת הגירוש כמבואר לעיל (אות ה' א' – ב').

ויסוד הדבר מבואר דכאשר הכריעו חכמי ישראל שיש לדחות את הקל מפני החמור ממנו שבעתיים וק"ו בדברים שיש בהם סכנה לכלל ישראל ולכללות התורה אמרו עת לעשות לה' וכל כה"ג גדולה עבירה לשמה.

ודו"ק בכ"ז.

אמנם מצינו בגדולי האחרונים מי שמחה נגד שימוש לא ראוי במאמר זה, עיין בשו"ת יהודה יעלה להגר"י אסאד (ח"ד אהע"ז סימן ק"מ) באחד שרצה להתיר חלוצה לכהן מחשש שאם לא נתיר להם ילכו וימירו דתם, והרי אמרו "גדולה עבירה לשמה", והגאון הנ"ל הכה על קדקדו וביטל דבריו בתוקף, דא"כ בטלת כל התורה כולה ואין בידנו לעקור אות אחת מתורת ה' תמימה ומדברי סופרים החמורים מדברי תורה עי"ש.

ובאמת פשוט וברור דלא ניתנה רשות לדמות מילתא למילתא אלא לגדולי עולם מקדמת דנא, וז"פ.

ועיין מה שכתב הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (ח"ב סימן ט') דבעניני הנהגת הציבור לפעמים יש לנהוג עפ"י הכלל דגדולה עבירה לשמה, אך ורק בשני תנאים: א. שלא יהיה בזה שום נגיעה והנאה פרטית, וכמו שהקשו חז"ל על יעל "והא קמתהניא מעבירה". ב. שיחשב שכר עבירה כנגד הפסדה והתועלת שתצמח מ"עבירה לשמה" תהיה גדולה מן ההפסד שבה. ובדרך זה פירש את דברי חז"ל "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון, אלו המושלים ביצרם [שאינן להם כל נגיעה והנאה אישית], בואו נחשב חשבוננו של עולם שכר מצוה כנגד הפסדה וכו', עי"ש ותשבע נועם. ובספרו העמק דבר

גדולה עבירה לשמה

(דברים ד' ג') כתב, "ומזה תשכילו שאפשר לכל מי שאינו משוקע בד"ת, שאפשר להכשל בדרך גדולה עבירה לשמה, ומחשבה זו תוליכהו לבאר שחת" (וע"ע בדבריו במדבר ט"ו א').

כי ירא אלוקים אתה

כי ירא אלוקים אתה

"ויקרא אליו מלאך ד' מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני, ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" (פרק כ"ב, י"א-י"ב).

"וישלח אברהם את ידו הוא שולח יד ליטול את הסכין ועיניו מורידות דמעות ונופלות דמעות לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא ואף על פי כן הלב שמח לעשות רצון יוצרו והיו המלאכים מתקבצין כתות כתות מלמעלן מה הוון צוחין נשמו מסילות שבת עובר אורח הפר ברית ומאס ערים' (ישעיה ל"ג) אין רצונו בירושלים ובבית המקדש שהיה בדעתו להוריש לבניו של יצחק, לא חשב אנוש לא עמדה זכות לאברהם לית לכל בריה חשיבוי קדמוי" (בראשית רבה נ"ו ח').

במעשה העקידה היו דמעות נופלות לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא, והלב שמח לעשות רצון יוצרו. ויש עלינו לבאר, הכיצד זה משמשים יגון ושמחה בערבוביא אחת.

יחודו של אברהם אבינו שהיה עובד מאהבה. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה פ"י ה"ב בבארו ענין עבודה מאהבה, "ומעלה זהו היא מעלה גדולה עד מאד ואין כל חכם זוכה לה והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהב לפי שלא עבד אלא מאהבה".

ומבואר בזוהר הקדוש פרשת בהר "אית פולחנא דאצטריך בר נש לאתכללא בתרוייהו למהוי עבד ובן לאתעטרא ביה הקב"ה ומהו איהו דא פולחנא דצלותא דאיצטריך למהוי בה עבד ובן לאתכללא בדרגין עליאן אלין למפלח ולא תקנא צלותא ברזא דעבד למפלח פולחנא דתקונא דעלמין ולא תדבקא רעותי ברזין דחכמתא לאתדבקא במאריה בגניזין עלאין כדקא חזי בן אתדבק תדיר באבוי בלא פרודא כלל לית מאן

כי ירא אלוקים אתה

דימחי בידיה עבד עביד פולחניה דמאריה ואתקין תקוני עלמא".

עבד ובן שני חלקי שלימות הם. מהותו של הבן באהבתו לאביו ברוח ובלב, עשות רצונו מובנת מאליה. מהותו של העבד לעומת זאת היא במדת היראה. שוקד הוא באשר צווה - כי כן צווה. הבן אינו מתירא לשאול, באהבתו מצפה הוא שאביו יביננו פשר דבר. לא כן העבד ירא הוא להשיח את ליבו ואין האדון חייב לו הסבר כלשהו. בכל אשר יעשה בן ישראל ישים על ליבו את כפל העבודה - שבכל ענין מעבודתו הרוחנית לא תחסר האהבה ולא תחסר היראה. ניסה הקב"ה את אברהם וצירפו בכור המבחן. בחנו בכור הניסיון לאחוז ביראתו עם עוצם אהבתו.

"ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת" קח את אהובך, מתוך המיית לב אבות על בנים אנכי מצווך לעשות זאת. ובעקידה נאמר "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה". אהבה ויראה משמשות כאחד במעשה העקידה.

ובמדרש (בר"ר נ"ו ח') איתא "אמר רבי אחא" - אחר שאמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", "התחיל אברהם תמיה, אין הדברים הללו אלא דברים של תימה אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע חזרת ואמרת קח נא את בנך ועכשיו את אמר לי את תשלח ידך אל הנער אתמהה". קודם העקידה לא שאל אברהם מאומה. עבד הוא לעשות אשר נצטווה. רק אחר העקידה, משאינו מצווה, פונה הוא כבן ומשיח לאביו את אשר בלבבו - "אמש אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע חזרת ואמרת קח נא את בנך ועכשיו את אמר לי אל תשלח ידך אל הנער" - באהבה וביראה עבד אברהם לפני קונו. בן ועבד הוא לאביו ולאדונו. עת לאחוז בשתיקתו של עבד, עת לשוחח שיחתו של בן.

הוא שמצאנו בזוהר הקדוש (פרשת בהר): "בן אתדבק תדיר באבוי בלא פרודא כלל... עבד עביד פולחניה דמאריה ואתקין תיקוני עלמא... ורזא דתרין דרגין אלין אשכחנא בחד קרא: דכתיב ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ויאמר לי עבדי אתה - הא עבד. ישראל - הוא בן, דכן אינון כללא כחדא, כדין כתיב אשר בך אתפאר".

כי ירא אלוקים אתה

כאשר בנים ועבדים אנו, כלולים יחדיו - פאר אנו לאלוקינו. ישראל אשר בך אתפאר. כללם אברהם כחדא, ובזכותו אנו מבקשים "זכור לנו אהבת הקדמונים את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם".

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

